

תוס' בקלות

מאת

ישיבת ההסדר 'שבות ישראל' אפרת

עורך: הלל צרק – בוגר הישיבה

מסכת עבודה זרה

פרק ג'

ישיבת שבתי ישראל
התנ"ך
התורה
השולחן
הערוך
עמוד 5

הקדמה ומקראה

על מנת להקל על לומד הדף היומי והלומד בכלל ללמוד ולחזור על דברי בעלי התוספות הוחלט להוציא את חיבור זה-מטרתו של החיבור היא לאפשר לכל אדם שלומד דף יומי או את המסכת המדוברת ללמוד את דברי התוספות בקלות. לשם כך מבואר כל דיבור במקומו בבחינת דיבור דבור על אופניו ועיין משלי כ"ה י"א) וכל קטע בתוך דיבור המתחיל מחולק ע"פ שיקול דעת ומסומן בשתי מילים ו... (שלוש נקודות) ביניהם כך שהביאור לאחריו יתייחס לאותו קטע בין שני המילים שתוחמות את שלוש הנקודות

בחיבור זה יתכנו ויש סבירות גבוהה להניח כי יש טעויות, כל אדם המוצא טעות מעין זו או שיש לו בקורת בונה מתבקש בכל לשון של בקשה לשלוח את הערתו אליי

לכתובת הדואר האלקטרוני tosfot0@gmail.com

שלמי תודה להוריי היקרים, נפתלי ולינדה, שגודל עוצם השקעתם בחינוכנו וגידולנו היו תמיד מעל לנתפס, שהקב"ה ישלח להם בריאות ואריכות ימים ואיני מאריך כי כבודם תמיד היה "הסתר דבר" (עיין משלי כ"ה ב')

למורי ורבי ראש הישיבה הרב יהושע בן מאיר שגידלנו בדרך אמת והכניס בנו אהבת תורה ללא גבול, אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה שאוהב ראש הישיבה את התורה בוז יבוזו לו ועיין ויקרא רבה פרשה ל ד"ה ולקחתם) ולכל תלמידי הישיבה תודה על השהות במחיצתכם שהיא תמיד נעימה ומלמדת

פרק שלישי-כל הצלמים

תוד"ה כל-רשב"ג לא חושש למיעוט שאינו מצוי אך חושש למיעוט מצוי וכן הלכה לכן בנפל שמת קודם 30 יום חוששים שמא הוא נפל כי זה מיעוט מצוי וכן בפסל שיש בידו כל דבר ובהמה שיש לה חלב רשב"ג אומר שחוששים שמא לא ילדה אע"פ שאינו מיעוט מצוי זה רק אם ראינו אותה שיש לה חלב בבירור קודם לידה ובתנאי שלא מניקה בפועל ור"מ חושש אפילו למיעוט שאינו מצוי

תוד"ה אי-מהלשון משמע שחכמים מודים שנעבדין הצלמים פעם אחת בשנה בעירו של ר' מאיר רק לא גוזרים כי זה מיעוט וכן כתב רש"י

תוד"ה ר"מ-בגבינות לא אסר ר' מאיר כל הגבינות משום גבינות בית אונייקי כי גם בבית אונייקי רק מיעוט עגלים נשחטים לעבודה זרה ולאסור כל מקום בגלל מיעוט של מקום אחד זה "מיעוטא דמיעוטא" (מיעוט של המיעוט-ה.ב.) ולזה לא חושש אפילו ר' מאיר

תוד"ה אנדרטי-מהי אנדרטי:

רש"י: צורת מלך מת

ר"ת: צורת מלך חי

תוד"ה **ובאנדרטי-פ"ה**...כדפרישית-אנדרטי של מלכים עומד על פתח מדינה-קולא או חומרא:

רש"י:רק במקרה זה אסר ר' מאיר

ר"ת:רק במקרה זה התירו חכמים כי זה לנוי בלבד

ר' אלחנן:מה שאסור בגמרא צורת יד או רגל לא קשה לרש"י כי שם מדובר על כפרים ואצלנו מדובר על עיר

ובני הכפרים אדוקים יותר מבני העיר

והא...שולטנות-לרש"י ור' אלחנן צריך לומר שאנדרטי של מלכים נעבד ושל שולטנות לא נעבד וסתם אנדרטי

יש מחלוקת בין ר' מאיר לחכמים במסכת שבת האם זו אנדרטי של מלכים(ר' מאיר ואסור)או של

שולטנות(חכמים ומותר)

ולפר"ת...אנדרטי-לר"ת קשה למה הגמרא(מא:)מעמידה את המשנה של תבנית יד או רגל כרבנן הרי

לשיטתו גם חכמים מודים שאסור תבנית יד או רגל כי מדובר על כפרים

דף מא.

תוד"ה **אמר**(הראשון)-ביאור מהלך הגמרא:בהתחלה רצתה הגמרא לומר שכרכים מותר לפי כולם ובכפרים

אוסר ר' מאיר והגמרא חזרה בה כי לא יתכן שהתירו חכמים בכפרים והמחלוקת היא בכרכים שהם נעשים

לנוי אך אסורים לר' מאיר משום שיש מיעוט כרכים שנעבד בהם הצלם פעם בשנה וחכמים לא גזרו אבל

כפרים אסורים לפי כולם כי כולם מודים שהצלמים של הכפרים נעבדים כולם

תוד"ה ככדור-העולם עגול והאוקיינוס מקיף את העולם

תוד"ה **אמר** (השני)-נראה...מותרת-ר"י (מבעלי התוס') סובר כי שמואל שסובר ששברי עבודת כוכבים מותרים

בהכרח סובר גם שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת כריש לקיש

וה"פ...אסורין-פירוש דבריו של שמואל לפי ר"י הוא שגם שברי עבודת כוכבים שודאי נעבדו אלא שיש ספק

אחד האם נשברו מאליהם או שגוי שבר אותם ומותרים או שישראל שבר אותם ואסורים עדיין נתיר מכוח

פסק אחד

והיטב...בסיסן-ההבדל בין צלמים לעבודה זרה הוא שצלם אינו מחזיק דבר בידו ועבודת כוכבים כן ומה

שאוסר ר' מאיר תבנית יד או רגל אפילו אם זה שבר זה בתנאי שעומד על בסיסו ובמצב כזה הוא לא נחשב

לשבר

ואם...צלמים-הסיבה שהמשנה דיברה קודם על שברי צלמים ולא על שברי עבודת כוכבים היא כדי שלא

נחשוב שר' מאיר מתיר שברי צלמים ואוסר דווקא שברי עבודת כוכבים

וא"ת...שמואל-המשנה העדיפה להשמיענו את "כוח דאיסורא"(עוצמת האיסור) ולא את "כוח דהיתרא" כי

החידוש באיסור של שברי צלמים שאפילו בשלמותן לא ברור שהעבדו הוא חידוש יותר גדול והעובדה שלא

שנינו היתר שברי עבודת כוכבים במשנה לא מפריע לנו כי ניתן ללמוד מדברי שמואל שאין לחלק בין שברי

צלמים לשברי עבודת כוכבים

תוד"ה ה"ה-לא מתרצים אצלנו לשמואל על הקושיא שהמשנה התירה שברי צלמים ולא שברי עבודת

כוכבים את התירוץ שיש לקמן שלמדנו שצלמים עצמם אסורים כי שמואל סובר שאפילו שברי עבודת כוכבים

מותר שהוא חידוש גדול יותר ומעתה קושיית הגמרא לשמואל היא שלא היה למשנה ללמדנו על איסור

צלמים במקום על היתר שברי עבודת כוכבים ושמואל עונה שהמשנה עשתה זאת בשביל ללמדנו איסור

תבנית יד או רגל שהם כמו שברים ואם נעמיד את המשנה כרבנן שברי צלמים מיותרים)אם לא כדי ללמד

ששברי עבודת כוכבים אסורים-לקמן מא: תוד"ה איתיביה)

דף מא:

תוד"ה והא-לולא דברי שמואל היינו מסבירים כי הרישא של המשנה מדברת על שברי צלמים ומתירה והסיפא אוסרת שברי עבודת כוכבים

תוד"ה **בעומדין**-פירוש עומדין על בסיסן:
רש"י:על הבסיס שהכינו להם

ר"ת: יושב על בסיס שיוצר מראה שאין זה שבר אלא כך היה במקור

תוד"ה **איתיביה**-נראה...מותרין-הקושיה היא שהיות והמשנה שנויה סתם יש אפשרות להעמידה גם כחכמים וגם כר' מאיר ולחכמים לא שייך לתרץ שהמשנה באה ללמדנו ששברי צלמים מותר כי צלמים עצמם מותרים אלא חייבים לומר שלחכמים באה לאסור המשנה את שברי העבודת כוכבים ומתרצת הגמרא שמנתנו היא כר' מאיר ואכן מלמדת אותנו ששברי עבודת כוכבים מותרים לר' מאיר ומאחר...מודו-לא שנינו במשנה לעיל בשברי עבודת כוכבים שמותרים לר' מאיר כי אז לא היינו יכולים לד"ק שלשיטתו צלמים אסורים אלא רק שעבודת כוכבים אסורה וזה לא חידוש כי כולם מודים בזה ***ואין...לעיל-לא שייך לומר כעת שהסיבה ששנינו שברי צלמים היא משום הסיפא של תבנית יד ורגל אסורים כי כעת אומרת הגמרא שהחידוש הוא ההיתר של צלמים עצמם ולא שברי צלמים

תוד"ה **ומדרבי-לר"ת** שמסביר(מ: תוד"ה ובאנדרטי)שגם חכמים אוסרים את כל הצלמים חוץ מאנדרטי שעומד על פתח מדינה יכלה הגמרא ללמוד מחכמים לחכמים שצלם אסור ושברו מותר אותו דין בשברי עבודת כוכבים וכן כתב רש"י שיכולנו ללמוד לחכמים לחכמין שצלם שיש בידו מקל או צפור אסור ושברו מותר

תוד"ה ואין-כשיש ספק רגיל דהיינו שההרגל הוא שהספק הוסר הוא מוציא מידי וודאי

תוד"ה **חזקה**-בירושלמי כתוב שמדובר שהתלמיד חכם נפטר ביישוב הדעת ואז מניחים שהפריש תרומות ומעשרות אע"פ שיש חזקת איסור טבל

תוד"ה **ומכניסה**-מדובר שהכניסה במוץ שלה לבית ואז מותר אכילת עראי או אכילת בהמה(נחשב תמיד לעראי)ואע"פ שמדרבנן אסור אכילת עראי התרנו שמא הפריש וספק מוציא מידי ודאי דרבנן אבל אם השאיר בשדה ומירח או מירח את התבואה וראה והביאה לביתו אסורה גם אכילת עראי והאכלת הבהמה

דף מב.

תוד"ה של-רש":מדובר על מציק ובירושו אנס
תוספתא:מוסק ופירושו מוסק זיתים

תוד"ה **ובא**-הכהן עבר על איסור כי אסור לכהן להיטמא לנפלים אפילו הוא אחד מ-7 הקרובים

תוד"ה **לידע**-ושפחה...לשמונה-שפחה שיוולדת טמאה טומאת לידה(7 ימים לזכר ו14 לנקיבה-ה.ב.)
רישא...מציק-בור שמפילים לתוכו נפלים טהור(תחילת הבריייתא של המציק)

תוד"ה **מפני**-יתכן שמדובר בבור שאינו עמוק 10 טפחים והוא רשות הרבים או עמוק 10 טפחים והוא רשות היחיד והסיבה שלא מטמאים ברשות היחיד בספק טומאה זה או כי חור של שרצים יש בו פותח טפח(גובה טפח שחוסם את הטומאה מלהתפשט-ה.ב.)או שהבור ברשות היחיד אבל הכהן ברשות הרבים

תוד"ה **שהטילה**-מדובר שהבור נבדק קודם שהטילה את הנפל ולא היו בו נפלים

תוד"ה **עובד**-ריש לקיש מתיר נסורת של עבודה זרה אפילו אם עיקרה קיים

תוד"ה **הכא**-קשה מדוע הגמרא חוזרת על דוגמאות כדי לחזק את דברי רבא(שיש חשש שהישראל קנה את העבודה זרה בהגבהה ועבודה זרה של ישראל אינה בטלה לעולם-ה.ב.)

תוד"ה **ספק-פי'**...איסור-ההיתר כאן הוא מכוח ספק ספיקא ספק נעבדו וספק ישראל חתך וספק גוי ולא מטעם רוב או ספק הרגיל
 וא"ת...נעבד-שברי צלמים יותר קלים מספק נעבד שחתכו ישראל כי יש שני טעמים להיתר גם שעובד כוכבים שבר וגם שמצא שבור וביטל ואילו שישראל חותך יש רק את הטעם שעובד כוכבים ראה אותה שבורה וביטל

דף מב:

תוד"ה **והא**- הקושיה בגמרא היא שגם כאשר עיקר עבודה זרה קיימת שיפוי צריך לבטל את העבודה זרה אילולא הגזרה של רבא(שמא יקנה הישראל העבודה זרה בהגבהה-ה.ב.)

תוד"ה **וקתני**-אלמא...בגידולין-מדובר כשעצי הקן הם מהעץ אשרה עצמו ומוכח שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת ובהקדש אין מעילה מהתורה כי מדובר בענפים שגדלו לאחר שהקדישו את העץ וסוברת הגמרא לפי השיטה שאין מעילה בגידולין
ופירש...האשירה-למה מתיזים בקנה ולא לוקחים ביד ענפים שנשרו מהעץ:
רש"י:מדובר במקרה שצריך לטפס על העץ והרי אסור להשתמש בו
תוס':בכל מקרה אסור להוריד שלא באמצעות קנה כי יאמרו שתלש זה עתה ענף מהאשרה

תוד"ה **ורבי**-אצלו מדובר לר' אבהו שהעצים של האשרה לכן הם אסורים ו"יתזי בקנה" זה כדי להשתמש באפרוחים וכן פירש רש"י אצלו ובגמרא במעילה מדובר בעצים מעץ אחר לכן יש דיעה שמתז והעצים עצמם מותרים

תוד"ה **בביצים**-ביצים אסורים על עצי הקדש או אשרה כי צריכים לעץ(רש"י)או כי יש חשש גדול שהאדם יטפס על העץ(כי יפחד להתיז בקנה את הביצים-ה.ב.).

תוד"ה **המוצא**-צורת דרקון אסורה גם ללא שמצויירת על כלי אלא שהמשנה חידשה שאפילו על כלי שזהו ביזוי הכלי אסור

תוד"ה **יוליכם**-לרש"י שאמר(מ: ד"ה בעומדין)שכלולם כול הצלמים מותרים חוץ מאנדרטי שעומדת על פתח מדינה שאסורה לר' מאיר יכל להעמיד את המשנה כר' מאיר ולא דווקא כרבנן ולר"ת שאסר את כל הצלמים חוץ מאנדרטי על פתח המדינה לחכמים,צריך לומר שכאשר מציירים על כלים יש קולא מיוחדת ויכול להעמיד המשנה בין לר' מאיר בין לחכמים

תוד"ה חומרי-מהו חומרי מתנייתא:

רש"י:ברייתות קשות

רשב"ם: כללי ברייתות

דף מג.

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה רשב"ם-סר פירוש לעיין ולבדוק לפי רשב"ם

תוד"ה הלכה-רשב"ם מפרש שהלכה כר' שמעון בן אלעזר אפילו כשיש תנא שחולק עליו

תוד"ה ש"מ-ישראל לא מבטל עבודת כוכבים של גוי לא היינו צריך לשנות כאן כי זה דבר פשוט וגם כשיש לו שותפות בעבודה זרה אינו יכול לבטל את חלקו שלו

תוד"ה ולית-תבנית יד ורגל(מא.) אסורה כי מדובר על מקום שאין רבים מצויים וכאן מדובר שהולך בדרך ומן הסתם רבים מצויים והגוי מתייחס

תוד"ה אידי-לקמן(נג. תוד"ה אבל) כתבו תוספות שכל ישראל שגוי מכר לו עבודה זרה היא בטלה כי יש רק ספק אחד האם יצרוף או לא ולכן מתייחס ממנה הגוי אבל כאן שאבדה יש ספק נוסף כי יתכן שגוי ימצא את העבודה זרה ויעבוד אותה או שישראל ימכור אותה לגוי כי דמיה יקרים

תוד"ה אכסדרה-האולם היה פרוץ לגמרי מכיוון מזרח ולמרות זאת נקרא פתח כדרך הגמרא בעוד מקומות(נראה שמחמיר יותר מרש"י ד"ה בית-ה.ב.)

תוד"ה לא-תימה...עורף-אין במרום שום דמות שהיא בעלת פרצוף אדם ממש ולכן היה צריך לאסור פרצוף אדם בפני עצמו(לא ניתן ללמדו משמשים שבמרום-ה.ב.)
וא"ת...לאוין-דמות 4 פנים נאסרה אע"פ שיש בה פרצוף אדם למקרה שמצא פרצוף אדם והשלים עליו שאר הפרצופים או שעובר אדם בשני איסורים
ויש...פרצוף-להלכה אסור לפסל ואסור לעשות חותם שוקע אבל מותר לצייר ולרקום פרצוף אדם

דף מג:

תוד"ה לא-אביי מרחיב את האיסורים ולא חוזר בו מהנאסר קודם(מדור עליון מדור תחתון דמות 4 פנים-ה.ב.)

תוד"ה שאני-מותר לומר לגוי לעשות צורה לצורך מצווה ולתת לגוי לחתום בחותם אסור לצורך גביית חוב ממנו ומותר לחגור חגורה שיש בה צורת אדם בולטת אבל לא צורת דרקון

תוד"ה והא(הראשון)-החשד בחותם של רב יהודה הוא חשש שמא יעבוד את החותם ולא רק חשש של עשיית החותם

תוד"ה והא(השני)-ר"י ור"ת וריב"א אוסרים חמה לבנה כוכבים ורקיע אפילו אם הם שוקעים ולא בולטים

תוד"ה שעל-ר' חננאל גורס מטבעות ולכן מותר מטבע שיש עליו צורת עבודה זרה

תוד"ה שוחק-לרבא מפורר עבודה זרה ומטיל לים ובים המלך לא צריך שחיקה ולרב יוסף שוחק וזורק במקום שאינו מגדל צמחים(שחיקה בשאר הימים לא מועיל לרב יוסף)

תוד"ה אמרו-פי'...ליהנות-רשב"ם מסביר שהמחלוקת היא האם זה וזה גורם(איסור והיתר שפעלו יחדיו פעולה-ה.ב.) מותר וגם ר' יוסי שהתיר לא מתיר לכתחילה לזבל בעבודה זרה שחוקה כי הוא מתכוון ליהנות מהעבודה זרה

העמוד הראשון

עמוד ט

תוס':תשובה לא מובנת לגוי(ע"פ ב"ח אות ז')

תוֹד"ה **והאמר**-משמע שרבא אמר את דבריו במקום אחר(תמיד שהגמרא אומרת והאמר או כדאמר יש מקור אחר-ה.ב.)ולא ברור היכן המקור

תוד"ה **נהנין**-פירש...כאן-מה פירוש המושג "בטובה" אצלנו:
 רש"י:רש"י הסביר להחזיק טובה לכומרים ובפרק רביעי(לגבי עבודת כוכבים שיש לה גינה או מרחץ,נא):
 רש"י ור' חננאל הסבירו בשכר
 ר"ת:תמיד מדובר על להחזיק טובה ולא על כסף
 ועוד...אפרודיטי-לפי ר"ת מותר לאפות בתנור של כומרים ולטחון בריחיים שלהם בין אם נשלם להם ובין אם
 לאו כי אינו נמצא בבית העבודה זרה
 ולא...שאני-שימוש בריחיים ותנור של כמרים קל מיריד של עבודה זרה כי כאן הנהנה הוא הכומר כאדם
 פרטי ולא העבודה זרה
 וגרס...מותר-בירושלמי כתוב שאם ההנאה מגיעה לעבודה זרה באופן עקיף מותר

תוד"ה וכי-מה הקושיה של הגמרא:
 רש"י: היות ואסור לייפות את המרחץ כי הוא נוי עבודה זרה אסור לרחוץ בו (מהתורה)
 ר"י (מבעלי התוס'): אין פה בעיה של נוי מהתורה אלא שהיה צריך לאסור מדרבנן ליהנות מהמרחץ

דף מה.

תוד"ה **אלהיהם**-מה התוצאות של עבודת ההר:
 רש"י: ההר לא נאסר אבל כסף וזהב שעליו אסור מ"גזירת הכתוב" ועובדיהם מחשבים עובדי עבודה זרה בגלל כוונתם
 ר"ת ולשונות אחרים ברש"י: ההר גם נחשב עבודה זרה אלא שאין לנפצו ודין הזהב כדין כל עבודה זרה וכן העובדים את ההר ואין צורך ב"גזירת הכתוב"
 ר"י: מקשה על ר"ת ומכריע כפירוש הראשון ברש"י

תוד"ה **אמר-ר'** יוסי הגלילי היה תלמיד חבר של ר' עקיבא וצעיר ממנו

תוד"ה כל-בירושלמי כתוב שבית המקדש שנבנה על הר גבוה זה היה בציווי מיוחד ע"פ נביא

תוד"ה **תנא** וא"ת...ושרי-לת"ק שאוסר ציפוי ההר כי אינו חלק מההר זה חמור יותר מתקרובת רגילה כי זה נעבד ממש ביחד עם ההר
ואם...בעלמא-הלימוד מהפסוק "לא תחמוד כסף וזהב עליהם" שבא לת"ק לאסור ציפוי אע"פ שהפסוק מדבר בתלוש זה כי יש יתרון אחד לתלוש שאינו נעבד(תקרובת) ויתרון אחד לציפוי שהוא מחובר למרות שנעבד **או** שהפסוק הוא רק רמז(אסמכתא)
וא"ת...נעבד-ציפוי של בעל חיים שנעבד מותר במסכת תמורה כי זה לר' יוסי הגלילי **או** כי מדובר על ציפוי שאינו נעבד והוא רק לנוי ותקרובת של בעלי חיים אסורה
ונראה...אסור-לפי רמי בר חמא כמ' ר' יוסי הגלילי וגם ת"ק וגם ר"ע אוסרים אילן שנטעו אותו ואח"כ עבדו אותו(אע"פ שנעבד כשהוא מחובר לקרקע-ה.ב.)

תוד"ה **ורבי**-הכלל שהתנא המאוחר בא תמיד להוסיף(אצלנו פירושו להחמיר-ה.ב.)לא תמיד נכון וכאן היות והפסוק שהביא ת"ק משמעו לאסור ציפוי ההר אזי הוא נאסר ולר' יוסי הגלילי הוא מותר

דף מה:

תוד"ה והכא-רש"י...גמור-

רש"י:נטעו כשהוא אילן ואח"כ עבדו לכו"ע אסור ובנטעו כשהוא גרעין מחלוקת

תוס':נטעו גרעין דברי הכול לא נאסר ובנטעו אילן מחלוקת

וא"ת...בהדדי-הפירוש שאמר ר"ע לעץ רענן כסימן ולא כדי להתיר אילן באופנים מסויימים כמו שדרש בהר זה בגלל שהאילנות המסויימים שמותרים לפי כולם אין בהם שום חידוש כי לא הייתה בהם תפיסת ידי אדם מעולם והם כמו הר בדיוק(לרש"י באילן שעלה מאליו ותוס' גם בנטעו גרעין)

תוד"ה **ורבי** יוסי הגלילי השאלה היא לא למה אשרה אסורה אלא למה היא חמורה יותר מהרים וגבעות ואם לא היה טעם מיוחד (תפיסת ידי אדם-ה.ב.) שאוסר אילנות במיוחד הייתי אוסר גם הרים וגבעות

תוד"ה הנח-ר' יוסי ברבי יהודה לא יכל ללמוד מרב יוסף את ההפסק בין הניתוח לבין השריפה כי הוא כבר למד מ"תשרפון ותגדעון" לא־ירלן שנטעו ולבסוף עבדו וזה לשון רש"י

דף מו.

תוד"ה **אמר**-ר"ע במשנה מסביר את ר' יוסי הגלילי אבל לא סובר כמותו וכן ר' יוסי ברבי יהודה שדורש כר"י היינו לפי ההסבר של ר"ע את ר' יוסי הגלילי אבל ר"ע עצמו סובר אחרת ממנוולכן דורש "אבד תאבדון"לשרש אחרי העבודה זרה ולא להפסק בין השמדה לשרי

תוד"ה **בהמה**-משתחוה לבהמת עצמו אסורה לגבוה ומותרת להדיוט ומשתחוה לבהמת חברו גם לגבוה מותרת ואם עשה מעשה בבהמה בין שלו בין של חברו(שחט לשם עבודה זרה וכדומה)אוסר אותה אפילו להדיוט

תוד"ה **מבהמה**-היתוס' מסבירים כאן את שיטת רש"י שאילן מותר לפי כולם רק אם עלה מאליו ועלה מאליו יש לפרש מששת ימי בראשית ולא מגרעין של אדם ואין לפרש כדברי רש"י(כמו שביארו בדף מה: תוד"ה וזהכא)

דף מו:

תוד"ה י"ש-היתוספות לא גרסו בגמרא אם תמצי לומר ואמרו את זה מעצמם שהשאלה היא האם יש נעבד במחובר לגבוה דהיינו אם אדם עבד דבר המחובר לקרקע אם נאסר לגבוה ואם נאסר האם גם מכשירים של קרבן נאסרים אם נעבדו

תוד"ה ואי-רש"י כאן הסביר שנתן לזונה בית בתור שכר אסור לתרום בית זה לצורך בניין הבית ולעיל כתב שאסור למכשירי קרבן(תוס' הסבירו שרש"י ביאר לפי העניין עליו דיברה הגמרא)ותוס' מסבירים שנתן לה עצים ואבנים במחובר לקרקע ולא בית שנחשב "תלוש ולבסוף חיברו" או שמדובר על בית שנחצב בסלע שלא היה תלוש מעולם

תוד"ה **יש-מדאורייתא** וודאי יש שינוי בנעבד השאלה היא האם בעבודת כוכבים אסרנו מדרבנן אפילו איפה שנעשה שינוי

תוד"ה כל-בהמה שיוולדת נחשב שינוי לעניין גזילה אבל לא לעניין שניתן להקריב אותה אחרי שילדה

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

תוד"ה כשנרבעו-מדובר בבהמה שנרבעה לפני גיל 3 ולכן יכולה להיכנס להריון אחר כך

דף מז:

תוד"ה הכא-לפי בית שמאי באתנן זונה הוולד מותר כי לא מעוניין הנותן בנפח הבהמה אבל בעבודה זרה כן יש רצון לבהמה נפוחה לכן הוולד נאסר ולכן בעבודה זרה חייטים שהפכו לסולת זה שינוי יותר משמעותי מאשר בהמה שילדה בניגוד לאתנן שם לידה נחשבת שינוי גדול יותר מחייטים שנשחטו

תוד"ה אליבא-הוה...דשכיחי-הגמרא יכלה להקשות לפי כולם באילן שעלה מאליו או לפי תוס' בנטעו גרעין אך העדיף להקשות לרבנן מהאילנות המצויים שהם דקלים רגילים שננטעו ולבסוף נעבדו א"נ...עבדו-יכל גם להקשות לר' יוסי ברבי יהודה האם מה שהיה באילן קודם שעבדו אותו נאסר(מה שאחרי ההשתחוות ברור שנאסר לר' יוסי ברבי יהודה-ה.ב.)

תוד"ה מי-ברור שיוצאים בלולב אפילו אם לא ביטלו ולכתחילה אם לא ביטלו לא יטול אך השאלה היא האם אחרי ביטול מותר לכתחילה להשתמש בלולב של אותו עץ לצורך מצווה

תוד"ה אשירה-דיחוי אין בהדס כי בידו למעט בכל רגע אבל לולב שנקטם שאין בידו להצמיח לו תמרה בראשו או אשירה שאינו יכול לבטלה יש דיחוי(דיחוי=האם חפץ שזמנית לא ראוי הופך להיות לא ראוי באופן קבוע-ה.ב.)

תוד"ה היינו-אע"פ שהשאלה היא לגבי שינוי ודומה יותר לרמי בר חמא(משתחוה לקמת חייטים)עדיין הצגנו את השאלה על ציצית כבעיא דריש לקיש כי הוא מדבר על מצווה כמו הגמרא שלנו(לולב וציצית)ולא לעניין קדשים(מנחות ותכלת לכהנים)

תוד"ה קרניה-מדובר כאן על חוצרות של הלויים אבל של הכהנים חייבות להיות של עשת(חתיכות כסף מקוריות ולא כלים מותכים-ה.ב.)כסף ורבינו יהודה(מבעלי התוס')כותב שרק החוצרה של משה הייתה מכסף אבל שאר חוצרות לא חייבות להיות מכסף

תוד"ה לא-מדובר על מים שנובעים ונמצאים בתוך חצר של אדם פרטי ואם יוצאים ממנו נחשבים של רבים ואינם נאסרים

דף מז:

תוד"ה אבניו-מדוע האבנים טמאות הרי לא עובדים שברים: תוס':מדובר בעבודה זרה של ישראל או עבודה זרה של גוי שישראל השתחוה לה שאינה בטלה רש"י וירושלמי:שהתחוה הגוי לכל אבן ואבן(עבד לשברים-ה.ב. ועיין מהר"ם שהסביר שעבד קודם שנשברו)

תוד"ה בית-פרש"י...בה-רש"י הסביר שצריך או לבנות בית או לחצוב אבן לשם עבודה זרה ואז אסורים אפילו לא עבדו אותם או לעבוד את הבית או האבן מיהו...כוכבים-מתוך לשון רש"י משמע שכן עבדו את הבית אגב הבניה אבל יש לפרש דבריו כמו לעיל שבנו לצורך עבודה זרה ואפילו לא עבדו נאסרים הבית או האבן

תוד"ה אבן-ה"ה...השתחוה-זקיפת אבן לעבודה זרה האבן נאסרת רק אחרי שהשתחוה לה אדם אבל חצבה מתחילה נאסרת גם קודם שנעבדה

השאלה היא: האם חצבה מתחילה נאסרת גם קודם שנעבדה?

עמוס ט

ישיבת הסדר • כולל אברכים • ישיבה גבוהה

ומיהו...וכו'-לרש"י שהסביר שמשנה לפי השיטה שנאסר מיד גם בזקיפה כתב בגמרא חציבה כי זה כמו בבית בנאו או באילן נטעו(מההתחלה-ה.ב.)

תוד"ה **גדעו-רש"י** ותוס' הסבירו שמדובר כשרוצה לעבוד לגידולים ולא לכל העץ ואם רוצה לעבוד את כל העץ כולו נאסר כי הוא עושה מעשה בעץ(גידוע ופיסול)

תוד"ה ה"ג-אע"פ שהעץ לא ניטע לשם עבודת כוכבים ולשיטת חכמים הוא לא נאסר יש איסור דרבנן מיוחד שכל עוד יש עבודה זרה מתחת לעץ אסור ליהנות מהעץ מדרבנן

תוד"ה **והאנן**-הגמרא יכלה לומר שגם בבימוס שהוא תלוש כתוב בנאו אלא ענתה שאפשר אחד מהשניים או בניה/חציבה או להשתחוות לאותו דבר

תוד"ה **אי-גם** בימוס אם השתחוה לו נאסר ויכלה הגמרא להקשות שיש 4 דינים ואותו תירוץ שיש כאן שהדין זהה כמו בבניה ללא השתחוואה יועיל גם לקושיה זו

תוד"ה **והוא**-צריך ליטול מהאבן מעבר על עבר כנגד מה שחידש(רמ"א בשות סימן קט"ו כתב שתלוי אם קישט האבן מבחוץ או בחריטה ע"ש)

דף מח.

תוד"ה **גדעו**-בשלב זה מסבירה הגמרא ששמואל כרבי יוסי ובית שנחשב תלוש ולכן מספיק או בניה לשם עבודה זרה או השתחוואה אבל עץ שחשוב מחובר לקרקע אם רוצה לעבוד רק את מה שיגדל צריך גם פיסול/גידוע וגם השתחוואה אחר כך(מומלץ לעיין בתוס' רא"ש)ולא עונה ששמואל כדברי כולם בשלב זה כי נראה סביר יותר להעמיד המשנה כרבנן ושמואל כרבי יוסי ברבי יהודה

דף מח.

תוד"ה **לא**-צל ההיכל חמור פחות מצל של אשירה בגלל שההיכל עשוי לתוכו(עיקר השימוש הוא תוכו ולא הצל החיצוני שנוצר ע"י הבניין-ה.ב.)או בגלל שעבודה זרה חמורה

תוד"ה **אי-החיוב** לשנות דרך כדי לא לעבור תחת צל אשירה הוא רק אם שתי הדרכים שוות בארכם

תוד"ה **ורבנן**-רשב"ם הסביר שגם לחכמים ש"זה וזה גורם מותר" עדיין ירקות תחת עץ אשירה אסורים כי הצל הוא רק של עבודה זרה (והזיבול הוא משותף)

תוד"ה **התם**-משוע הזבל מותר לר' יוסי בעבודה זרה אם זורה לרוח:
רש"י: כי מתכוון לאבדו

תוס': היות ולא מצוי שיגיע מזריה לרוח כמות אפקטיבית של זבל למקום אחד

תוד"ה **נוטעין**-החידוש שמותר ליטוע יחור ערלה הוא שלא חוששים שיבוא ליטע אגוז ערלה שהוא פרי ואסור לנטעו

תוד"ה **ואין**-חכמים מסכימים עם רבי יוסי שלכתחילה אין נוטעין אגוז של ערלה ורק בדיעבד מותר הפרי לפי חכמים ולפי רבי יוסי אסור

דף מט.

תוד"ה **שאם** (הראשון)-תוס' מסכים לפירוש השני ברש"י שמדובר על אגוז שנטעו ואח"כ כשגדל הרכיבו אותו באילן של היתר **היות זהה גורם זה רק באותו המין** (ולא כפירוש ראשון ברש"י שהרכיב אילן של ערלה בעץ זקן שהפירות מותרים מיד)

תוד"ה **שאם** (השני)-ערלה חשבנו לאסור גידולים כי ערלה אסורה בהנאה וגידולים הם חלק מההנאה ולכן זה שונה מתרומה טבל ומעשר שם הגידולים מותרים באכילה כי לא אוכל את האיסור

תוד"ה **שדה-שדה** שזיבלו בזבל עבודת כוכבים מותר לזרוע רק כאשר הזבל אינו בעין

תוד"ה **הא-מה** שהתירו חכמים אגוז ערלה מורכב בעץ הוא לא בגלל ש"זה זהה גורם מותר" אלא כי האגוז עצמו פירותיו מותרים (מדובר בהסבר זה לפי אב"י שאין הכרח שחכמים סוברים "זה זהה גורם מותר")

תוד"ה **עד-פירוש...** לחמץ-אם יש בשאור האיסור כדי לחמץ לבד אפילו אם יש גם בהיתר כדי לחמץ לבד העיסה אסורה

וא"ת...יחלקו-הראיה שחכמים סוברים ש"זה זהה גורם מותר" בכל האיסורים היא מהעובדה שר' אליעזר שאסר לא חילק ולכן חכמים שהתירו וחלקו עליו גם לא חילקו (כל עוד לא כתבו אחרת במפורש-ה.ב.)

תוד"ה **דלמא-כעת** הגמרא רוצה אולי לומר שר' אליעזר אוסר בשאור שחימץ זה בגלל שהוא סובר שהולכים לפי השאור האחרון ובאמת "זה זהה גורם מותר"

תוד"ה **אלא-לפי** מהלך הגמרא עכשיו ר' אליעזר וחכמים שחלקו איתו סוברים "זה זהה גורם" מותר ור' יוסי וחכמים שנחלקו איתו סוברים "זה זהה גורם" אסור

תוד"ה **יולך-איב** זה סכום של הנאה יולך לים המלח:

רש"י: הנאת עצים

תוס': הנאת הפת

תוד"ה **נתערבה-כמה** התערבה הפת:

ר"ת: רק עירוב אחד כי אם התערבה התערובת השניה מותרת מטעם "ספק ספיקא"
ר"י בר ברוך: אפשר לגרוס שני עירובים ובתנאי שכל רוב התערובת הראשונה עברה לתערובת השניה

דף מט.

תוד"ה **ארג-פת** ובגד לא מועיל להולך הנאה לים המלח ולמכור השאר לגוי כי יש חשש שיהודי אחר יקנה מהגוי ובין שאין חשש שיהודי יקנה מהגוי ניתן להולך את ההנאה לים המלח

תוד"ה **שקול-אחרי** שמולך הנאה לים המלח עדיין לא יכול למכור את כל החביות יחד כי יש שם וודאי חבית שכולה יין נסך אלה מוכר כל חבית בנפרד וכן פירש רש"י (עין מהר"ם)

תוד"ה **לא-פי'**...ממנה-מתי אסורים שברים:

רש"י: כאשר ראינו שלא גוי שבר אלא נשברה מאליה

YESHIVAT "SHVUT ISRAEL"

EFRAT ♦ GEVAOT

ישיבת "שבות ישראל"

אפרת ♦ גבעות

ישיבת הסדר ♦ כולל אברכים ♦ ישיבה גבוהה

תוס': צדובר בעבודה זרה שנושרים ממנה חלקים באופן קבוע ולא נמנעים מלעבוד אותה בשל כך ולכן
אסורים גם השברים
עוד... נפשה-עוד אפשרות היא שכאן כל השברים יחד וגם זה דרכה להישבר ולכן אסור אבל אם אין דרכה
להישבר או שלא כל השברים יחד השברים מותרים

התורה וההלכה

עמוד 13